

DOI: 10.55666/folklor.1287746

DIRİLİŞ ERTUĞRUL DİZİSİNİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASTAKİ YERİ VE ÖNEMİ*

Ebru ŞENOCAK** & Rumeysa TAĞ***

Öz

Kültür, toplumların tarihleri boyunca biriktirdikleri bütün oluşumları kapsayan bir kavram olarak bilinmiştir. Kültürün bünyesinde ele alınan her konu, insanla gelişen psikolojik ve sosyolojik unsurları içinde barındırmaktadır. Bilinçaltına etki edip davranışlara yansıyan olaylar araştırılarak insanın yaşam dünyası anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Toplum bünyesinde başlayan, devam eden ve son bulan birçok unsur bulunmaktadır. Bunların içinde geniş bir yelpazeye sahip olan ve incelenmesi insana bağlı olarak devam eden halk kültürüne ait değerler yer almıştır. Halk kültürü; toplumların dil, din, yaşam olgularını içerisinde barındırıp aktaran bir bilim olmuştur. Halk kültür değerlerinin bilinip tanınmasına ve aktarımına yardımcı olan çalışmalar yapılmıştır. Zamanla medya sektörü, halk kültürünün tanınmasını sağlayan yapımlar ortaya çıkarmışlardır. Medyanın iki büyük kuvveti sinema ve televizyon, Batı dünyasından örnekle Türk yaşam kültürüne alınan, evrenselde ve özde ses ve görüntüyle ilerleyecek olan bir sürecin başlangıcı olmuştur. Önce Batı televizyonlarından alınıp Türk televizyonlarına sunulan yapımlardan sonra, zamanla gelişen Türk sinema ve televizyon sektörü, Türk toplum yaşamı doğrultusunda diziler, filmler, programlar hazırlamıştır. Özellikle millî sinemanın oluşmasıyla; inanç, tarih ve kültür gibi temel konulara ekranlarda yer vermeye başlanmıştır. Böylelikle Batı'nın bu sektör üzerinden değiştirmeye uğraştığı öz kültür değerlerinin, öğrenme duyularının en yükseği olan görsellik ve işitsellik üzerinden korunmaya alındığı görülür. Bu bağlamda tarih ve Türk halk kültürü unsurlarından yararlanılarak senaryoya dökülen konular aracılığıyla izleyicilere millî değerleri yaşatmak, kimlik bilinci kazandırmak, ata kültürüne bağlılığın önemini hatırlatmak amaçlanmıştır. Sinema ve televizyonun, tarih ve halk kültürünü harmanlayarak kurguladığı pek çok örnek bulunmakta, bunlardan birisi de Diriliş Ertuğrul dizisidir. Söz konusu dizinin, yayına başladığı günden, final yaptığı zamana kadar inceleme ve araştırma konusu özelliklerine sahip olduğu görülmüştür. Senaryonun içinde yer alan kültürel oluşumlar sinema, televizyon ve tarih ilişkisine göre dizinin ekrana, Türk insanı ve kültürüne bağlı olarak sunduğu konulardır. Kültürün içinde yer alan halk edebiyatı, dönem insanlarının anlattığı destanlar, hikâyeler; söylediği atasözü ve deyim gibi özlü sözler, ağıtlar, ninniler, söyleşmeler; verdiği öğütler, ettiği dualar vb. konular sosyo-psikolojinin değerlendirmesine uygundur. Diriliş Ertuğrul dizisi aracılığıyla geçmişten gelen kültür değerlerinin popüler kültüre yansımaları başlıklı çalışmada dizinin adının sosyal hayattaki etkileri, dizide kullanılan müzikler, moda ve aksesuarlar, kırtasiye malzemeleri, sanal oyunlar, çocuk oyuncakları, dizinin popülerliği örnek alınarak açılan restoranlar, çeşitli el sanatlarının ve geleneksel oyunların gelişim göstermesi gibi oluşumlar incelenmiş ve bu tarz yapımların halk kültürüne etkilerinin anlaşılması sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: “Diriliş Ertuğrul”, sinema-televizyon, halk kültürü, halk edebiyatı, popüler kültür.

* Bu çalışma 2022 yılında tamamlanan Diriliş Ertuğrul Dizisinde Türk Halk Kültürü Unsurları adlı Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

** Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, e-posta: esenocakebru@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-5443-3504.

*** Türk Halkbilimi Uzmanı, e-posta: rumeysatag23@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-7824-5890.

THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF THE SERIES OF DİRİLİŞ ERTUĞRUL PLACE AND IMPORTANCE

Abstract

Culture has been known as a concept that covers all the formations that societies have accumulated throughout their history. Every subject covered in culture contains psychological and sociological elements that develop with people. It has been tried to make sense of the life world of people by investigating the events that affect the subconscious and reflect on the behaviors. There are many elements that start, continue and end within the society. Among them, there are values belonging to folk culture, which has a wide range and continues to be studied depending on people. folk culture; It has become a science that contains and transfers the language, religion and life phenomena of societies. Studies have been carried out to help the recognition and transfer of folk cultural values. Over time, the media sector has produced productions that provide recognition of folk culture. The two great powers of the media, cinema and television, have been the beginning of a process that will be taken into Turkish life culture with an example from the Western world and that will progress with sound and image in the universal and in particular. After the productions that were first taken from Western televisions and presented to Turkish televisions, the Turkish cinema and television industry, which developed over time, prepared series, films and programs in line with Turkish society life. Especially with the formation of national cinema; Basic subjects such as faith, history and culture began to be featured on the screens. Thus, it is seen that the core cultural values that the West is trying to change through this sector are protected through visual and auditory, which are the highest senses of learning. In this context, it is aimed to make the audience live national values, to raise identity awareness, and to remind the importance of loyalty to the ancestor cult, through the subjects poured into the script by making use of the elements of history and Turkish folk culture. There are many examples that cinema and television have created by blending history and folk culture, one of them is the "Diriliş Ertuğrul" series. It has been seen that the series in question has the characteristics of the subject of examination and research from the day it started broadcasting until the time it made its finale. The cultural formations in the script are the subjects that the series presents to the screen, depending on the Turkish people and culture, according to the relationship between cinema, television and history. Folk literature included in the culture, epics and stories told by the people of the period; sayings such as proverbs and idioms, laments, lullabies, conversations; advice, prayers, etc. The topics are suitable for the evaluation of socio-psychology. In the study titled "Reflections of cultural values from the past to popular culture through the series Diriliş Ertuğrul", the effects of the name of the series on social life, the music used in the series, fashion and accessories, stationery materials, virtual games, children's toys, restaurants based on the popularity of the series, various handicrafts and traditional The formations such as the development of the plays were examined and the effects of such productions on folk culture were understood.

Keywords: "Diriliş Ertuğrul", cinema-television, folk culture, folk literature, popular culture.

Giriş

Tarih ve kültürün birleştiği yapımların artması Türk milletinin tanınması ve tanıtılması açısından büyük önem taşımaya devam etmiştir. Sinema-televizyonun genel konuları arasında yer alan tarih kavramı, dizilerin ve filmlerin çıkışından beri devamlılığını sürdürmüştür. Yapımcılar, senaristler ve yönetmenler kameralara, repliklere, toplumun davranış şekillerini az da olsa yansıtmışlar ancak konunun tamamen kültürel değerlerden oluştuğu yapımlar mevcuttur ki Türk yaşam şekli unutulmadan kayıt altına alınarak nesiller arası aktarılmaya çalışılmıştır.

Türk sinemasının ve televizyonunun köklü bir geçmişe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Televizyon, TRT'nin yayınlarıyla zamanla izlenme oranını artırmış ve güçlü bir iletişim aracı hâline gelmiştir. Sinema ise giderek güçlü yapımlar ortaya koymaya devam etmiştir. Özellikle 'Yeşilçam' ismi altında çekilen filmler halk tarafından büyük ilgi görmüştür. TRT yapımlarının günümüzde aynı özene sahip olmaları sinemanın yapım kalitesini artırarak ilerlemesini sağlamıştır. Her amacın topluma hizmetinin olduğu gibi sinema ve televizyonun da topluma yönelik amaçları vardır.

Sinema ve televizyon bünyesinde gelenek-göreneklerin, Türk yaşam kültürünün, gençlerin hem özel dünyasında hem aile içinde nasıl davranması gerektiğini, toplumsal ahlakı, iyiliği, yardımlaşmayı, eşlerin birbirlerine olan sadakatlerini yansıtan, Türk tarihini ve kültürünü ekrana taşıyan yapımlar mevcuttur. Yönetmen Yücel Çakmaklı ilk filminden itibaren şu mesajı verir: *“Nesiller arasına giren Batı kültürü ve yaşama biçimi çok ciddi bir problemidir! Gençlerimiz kendi millî kültürlerinden uzaklaşıyorlar. Oysa bizim muhteşem bir tarihimiz, muhteşem bir medeniyet ve kültürümüz, onu yapan dinimiz ve milliyetimiz var. Neden batının gardırop taraflarını, çöplük taraflarını alalım? Kendi millî kimliğimiz içinde yaşamalıyız! Ahlakımızı, millî değerlerimizi, dinî yaşantımızı terk etmemeliyiz.”* (Şen, 2010: 93) Türklerin şanlı tarihinin, zengin kültürel mirasının ekranlara taşınması, Türk sinema ve televizyon sektörünün ilerlemesini sağlayacağı gibi millî bir yayın tarzının oluşmasına vesile olacaktır.

Kültür kendi içinde bir disiplin olarak görülse bile aslında halkın sembolüdür. Halk, kültürden bağımsız hareket edemez. Kitlesel olarak çözümler yaşansa bile tarihten gelen kalıplaşmış yaşantılara sahip gerçekler vardır. Bir toplum, kültüründen vazgeçtiği zaman yerini kaybeder, rotasız hareket etmesi ilerlemesini engeller. Toplumlar öz kültürlerini yaşam şekillerine aktarmadıkları takdirde başka ülkeleri taklit etmeye başlarlar. Bu yüzden geçmişin birikimlerini gelecek nesillere çeşitli yollarla aktarmak millî zenginliklerin unutulmamasını sağlar. Sinema televizyonun bu bağlamda gelişim göstermesi bahsedilen değerlerin korunması ve geleceğe görselleştirilmesinden önemlidir. *“Sinemamız giderek gelişmekte, geniş bir izleyici kitlesine ulaşmaktadır. Son yıllarda yapılan filmlerde fazla folklor izleri görmemek oldukça üzücü. Bu giderek kendi kültür mirasımızdan uzaklaştığımızı, daha doğrusu sinema sektöründe bu değerlere fazla rağbet verilmediğini göstermektedir.”* (Yangın Aslanoğlu, 2018: 23) *“Unutmayalım ki bir millete ait kültürel değerler ancak o milletin sanat ürünlerinde keşfedilebilir...”* (Şen, 2010: 68) Türk kültürünü yerli-yabancı çevreye tanıtmada diziler ve filmler önemli bir role sahiptir. Bunu başarmanın yolu sanat alanında gelişimlere açık olmaktan geçer.

Tarih ve kültürün bir diğer önemli noktası ise sinema-televizyonla somut olmayan kültürel miras değerlerinin aktarımıdır. TV-sinema yapımları somut olmayan kültürel miras değerlerini görsele ve işitsel taşıyarak kalıcılığını sağlamada başarılı olmuştur. Böylelikle somut olmayan kültürel miras, geçmiş ve gelecek arasında bir köprü görevi görmüştür. Bahsedilen girişimlerle, kültür sözleşmesi amacına bağlı kalınarak, küreselleşen dünyanın tarihe ve kültüre olan ilgisinin azalmasıyla geçmiş yaşantıların unutulmasını dert edinip bunlara engel olmak adına projeler geliştirilmiştir. Erman Artun, *Türk Halk Bilimi* eserinde, somut olmayan kültürel miras kavramını şöyle tanımlar: *“Somut olmayan kültürel miras, her düzeydeki bireylerin ve insan topluluklarının değerler ve ahlak standartları aracılığı ile dünyayı kavrayış şekillerini ifade etmelerine olanak veren bir dizi yaşayan ve sürekli olarak yeniden yaratılan yol ve yöntemlerden, bilgiden ve ifade yollarından oluşur.”* (Artun, 2014: 451) Bu amaçlardan yola çıkarak, somut olmayan kültürel miras, toplumun kimlik bilincini ortaya çıkarmak, köklere bağlılık ile geleceğe sağlam adımlar atılabileceğini göstermek ve bütün dünyaya millî değerleri tescilleyerek tanıtmak adına her türlü sanatsal faaliyetlerle desteklenmelidir. *“Bugün folklorlardan anlaşılması gereken UNESCO çalışmalarının*

ortaya koyduğu bir sonuç olarak “ortak bellek”, “paylaşılan deneyim”, “toplumsal kimlik” veya “tarihsel süreklilik” olmalıdır.” (Oğuz, 2009: 87). Somut olmayan kültürel mirasın katkılarıyla toplumsal ve millî değerlere bağlılığın öneminin vurgulanması geleceğe atılacak sağlam adımların garantisidir. Diriliş Ertuğrul dizisinde köklü bir yaşanmışlığın izleri, oba kültüründen geleneksel değerlere bütün rengiyle gözler önüne serilmiş ve somut olmayan kültürel mirasın duyuş, yaşayış ve hafızada güncelleme amacına hizmet ederek ölümsüzleştirilmiştir.

Türk medyasında sunulan tarihî ve kültürel içerikli filmler, halk tarafından daima ilgi görmüştür. Tarihî yapımlara destek veren Türk toplumu, geleneksel değerlere, ata kültürüne duyduğu hasreti izlediği filmlerle giderirken hafızalarda değerler dünyasını güncelleyerek gelecek nesillere geleneğin önemini öğretmeye çalışmıştır. Kültüre olan ilginin azalarak kültürel yozlaşmaların yaşandığı ülkelerde, tarihî ve kültürü yeniden canlandırmak adına çalışmalar başlatılmıştır. Özellikle teknolojinin gelişmesiyle görseleğe olan ilginin artması, insanları somut yaşantılar veya araştırmaya yönelmekten uzaklaştırmıştır. Televizyon ve sosyal medya dünyasında tarih ve kültür üzerine yapılan yayımlar, bir nebze de olsa toplumlarda geçmişe yönelik merak duygusunu ön plana çıkarmıştır. İnternet ağıyla dünyaya ulaşan bu yapımlar diğer ülkelerin de farklı kültürlerden haberdar olmalarına vesile olmuştur.

Amaç ve Yöntem

Son yıllarda televizyon dizilerinin kültürel yozlaşmaya uğramasıyla toplumun temel yapı taşlarına zarar verdikleri yadsınamaz bir geçektir. Tarihî yapımların televizyonlarda ahlaki değerler hesaba katılmaksızın izleyicilere aktarılması özellikle yabancı çevrede Türk kültürünün yanlış bilinmesine sebep olmuştur. Bu gibi durumları dert edinen senaristler ise TRT’nin desteğiyle hem toplumsal değerleri ön plana çıkaracak hem de tarihî kısmen eksiklikler olsa da gerçeğe daha uygun şekilde izleyiciye aktaracak yapımlar çıkarmaya başlamışlardır. Bahsedilen yapımların ilk örneği Diriliş Ertuğrul’dur. Dizinin Türk halk kültür unsurlarını aktaran bir yapım olması, Türk halk edebiyatının araştırma amacı kapsamına girmektedir. Çalışmada, teknoloji araçlarıyla taşınan kültür öğelerinin nasıl ele alındığını tespit etmek ve insan-kültür etkileşimini objektif olarak değerlendirmek amaçlanmıştır. Kaynak taramalarının yanı sıra, saha çalışmaları, konuyla ilgili derlemeler, izleyici kitlenin yaklaşımını tespit etmek amaçlı anketler, millî kültürün usta yaşatıcıları, dizideki bazı oyuncular ve diziden etkilenerek oluşturulan sektör alanlarının başındaki işletme sahipleriyle röportajlar yapılarak veriler elde edilmiştir. Böylelikle tarihî ve kültürel bir yapımların somut olmayan kültürel miras unsurlarını gelecek nesillere aktarmadaki önemi geniş çerçevede incelenmiştir. Ayrıca dizinin çok yönlü etkisi psiko- sosyal açıdan tahlil edilmiştir.

“Kendini ortak anıları olan bir toplum olarak kuran sosyal grup, geçmişini özellikle iki noktada korur: Kendine özgürlüğü ve sürekliliği.” (Assmann 2001: 44). Ortak paylaşımlarla edinilen değerler, ait olduğu topluma tarihî ve kültürel süreklilik kazandırarak kimlik bilincinin oluşmasını sağlar. Millî değerler ışığında, yerli ve yabancı çevrede yayımlandığı ilk günden beri yoğun bir ilgiyle takip edilen Diriliş Ertuğrul dizisi, somut olmayan kültürel mirasın görseldeki taşıyıcısı olmuştur. Modern dünyada bir dönem dizisinin bu kadar sevilmesi, 21. yüzyılın içerik olarak yetersiz yapımlarının arasında insanlara yeniden millî bilinci, Türk töresini, yaşam kültürünü, İslam inancını, ata mirasını hatırlatmasından ya da halkın geçmişe/ata kültürüne duyduğu özlemden kaynaklanmıştır. Konuların modern dünya insanının üzerindeki etkilerini bir medya yapımlarından anlamak adına Diriliş Ertuğrul dizisinin somut olmayan kültürel mirastaki yeri, çeşitli kaynaklardan derlenerek bir araya getirilmiş, konuyla ilgili saha ve anket çalışmaları hazırlanmış ve elde edilen bulgular tahlil edilmiştir. Konu iki alt başlık hâlinde ele alınabilir:

1. Diriliş Ertuğrul Dizisinin Popüler Kültürdeki Yeri

Tarihî bir dönem dizisi olan Diriliş Ertuğrul’un yayımlandığı yıllar içerisinde teknolojinin etkileriyle popülerliği artmış, millî ve evrensel anlamda diziden etkilenen geniş bir kitlenin olduğu görülmüştür. Türk tarihi ve kültürü, İslam dini ve millî bilinç duygusu, Türklerin fedakâr, cesur, topraklarına ve birbirlerine bağlı, dirayetli bir toplum olmaları diziden yansıyan temel konular arasında yer almıştır. Özellikle bu konulara bağlı olarak yerli ve yabancı çevrenin popüler kültürde etkilendiği alanlar gözlemlenmiştir. Dizinin yansıttığı dönemin tarihinden, kültürüne, belirlenen adına, müziklerine, karakterlerin taktıkları aksesuarlar

gibi popülerliğe bağlı olarak sanal ve sosyal hayatta çeşitli oluşumlar ortaya çıkmıştır. Bu başlık altında haber kanallarına ve sitelerine konu olan insanların, diziden nasıl etkilendikleri belirtilmiş ardından dizi müziklerinin toplum üzerindeki yansımaları açıklanmıştır.

Diriliş Ertuğrul dizisine bağlı olarak millî çevrede gelişen haberlerin derlemesi şu şekildedir:

Diriliş Ertuğrul dizisinin etkisiyle Söğüt'te bulunan Ertuğrul Gazi türbesine 2017'den bu yana daha fazla ziyaretçinin uğradığı belirtilmiş, askeri kurumların aldıkları resmi bir kararla dizideki gibi alp kıyafetleri giyinen ve türbenin kapısında saygı nöbeti tutan iki askerin ise ilgi odağı olduğu söylenmiştir (www.hudayivakfi.org). Diziden hareketle Kayı boyunun göç yolu, Kütahya'da ekoturizme açılmıştır. Göç yolu üzerinde ayrılan bir alanda geleneksel kıyafetleriyle yöresel yemekler pişiren kadınlar olduğu görülmüştür (www.haber7.com). Kahramanmaraş'ta bir esnaf diziden etkilenecek, kılıç, hançer, balta gibi çeşitli savaş aletleri yapmaya başlamıştır (www.ntv.com.tr). Erzurumlu çocuklar diziden etkilenecek kostümler giyip bazı bölüm sahnelerini kendi aralarında canlandırıp diziyi uygun olsun diye Erzurum'da tarihî bir mekânda kameraya çekmişlerdir (www.trthaber.com). Söğüt'te düzenlenen Ertuğrul Gazi'yi anma ve Yörük şenliklerinin Diriliş Ertuğrul dizisi sayesinde daha gösterişli ve coşkuyla geçtiği belirtilmiştir (www.trthaber.com). Geleneksel spor dalları federasyon başkanı, Diriliş Ertuğrul dizisi izlendikten sonra geleneksel sporlara ilginin arttığını belirtmiştir (www.trtspor.com.tr). Diziyi izledikten sonra 62 yaşında olan bir Türk vatandaşının, Ertuğrul Gazi'nin kıyafetlerini giyerek il il gezip cami ve türbelerde dualar ettiği söylenmiştir (www.yenisafak.com). Pasta dekoru alanında yarışmaya giren kadınlar, yaptıkları Yörük Çadırı pastasını Diriliş Ertuğrul dan etkilenecek oluşturduklarını belirtmişlerdir (www.yenisafak.com). Diriliş Ertuğrul dizisiyle beraber Bitlis Ahlat'ta Selçuklu motifleriyle yapılan el sanatlarına ilginin arttığı belirtilmiştir (www.yenisafak.com).

Diriliş Ertuğrul dizisine bağlı olarak yabancı çevrede gelişen haberlerin derlemesi şu şekildedir:

Almanya'da düzenlenen bir kitap fuarında Kayı otağı kurulmuştur (www.aa.com.tr). Güney Afrika'da bir düğünde alp kıyafetleri giyinen ve ellerinde Kayı bayrakları olan gençler önden salona girmişler, artlarından iki tane çocuk ise Ertuğrul Gazi'nin atı gibi beyaz bir atın üzerinde yine alp kıyafetleri giyinmiş bir şekilde ellerinde Kayı bayraklarıyla düğün salonunun alanından geçmişlerdir (www.dailymotion.com). Fransa'da Türk seçmenler Diriliş Ertuğrul dizisinden etkilenip geleneksel Türk kıyafetleri giyerek oy kullanmışlardır (www.karar.com). Diziden etkilenip Türk kültürünü ve dilini merak eden Pakistanlı bir doktorun Türkçe öğrenmek için Türkiye'ye geldiği belirtilmiştir (www.tr.sputniknews.com). Pakistan'da amatör bir şekilde Diriliş Ertuğrul dizisini çeken gençler olmuştur. Dizi karakterlerinden Abdurrahman Alp (Celal Al) Pakistan'a gençleri ziyarete gittiğinde, onu alp kostümleriyle karşılamışlardır (www.aa.com.tr). Pakistanlı gençler köylerinde kurdukları sette diziyi canlandırmışlardır (www.star.com.tr). Pakistan'da diziyi izledikten sonra çok etkilendiklerini söyleyen üç kişi özel olarak Söğüt'te bulunan Ertuğrul Gazi türbesini görmek için Türkiye'ye gelmiştir (www.haberler.com). Hindistan Haydarabad'da, kıyafet dükkânları olan bazı esnaf diziden etkilendiklerini belirterek Türk kıyafetleri satmaya başlamışlar, bu kıyafetlere özellikle genç kadınların çok ilgi gösterdiklerini söylemişlerdir (www.timeturk.com). Suriye İdlib'te yaşayan Şamlı bir aile çocuklarıyla beraber izledikleri Diriliş Ertuğrul dizisinden etkilenecek Türk kültürü geleneklerine göre yaşamaya başladıklarını belirtmiştir (www.trthaber.com). Amerika'da Wisconsin eyaletinde yaşayan bir kadın Diriliş Ertuğrul dizisini izledikten sonra İslam dinine olan merakı artmış ve İslam dinini araştırarak Müslüman olmaya karar vermiştir. Müslüman olmasının nedenlerini ise yayınladığı bir YouTube videosunda açıklamıştır (www.trthaber.com). Venezuela devlet başkanı Maduro'nun börk takıp Kayı bayrağı açtığı fotoğrafları yayımlandıktan sonra Diriliş Ertuğrul dizisinin büyük hayranı olduğu dünyaca anlaşılmıştır. Maduro Türkiye'ye geldiğinde ise dizinin set alanını ziyaret etmiştir (www.aa.com.tr). "*Petty ve Cacioppo'nun (1986), Ayrıntılandırma olasılığı Modeli'nde insanların ikna süreci esnasında iki farklı rota kullanabilecekleri öne sürülür: merkezi ve çevresel rotalar.*" (Arkonaç 2005: 188) Psiko-sosyal anlamda diziyi izleyen bireylerin neden, nasıl, niçin sorgulamaları sonucu etkilenecek hayatlarında farklı değişimler yaptığı görülmüştür.

Diriliş Ertuğrul'un işitsel yönünü destekleyen, aksiyon, heyecan, sevinç, üzüntü anlarının daha anlamlı olmasını sağlayan sahnelerde ve dizi karakterlerine özel olarak bestelenmiş müzikler bulunur. Bu müziklerin diziyi izleyen toplumlarda geniş yankı bulduğu görülmüştür.

Diriliş Ertuğrul dizisine özel olarak bestelenen müziklerin derlemesi şu şekildedir; Acı Su, Acı, Adalet, Alplar Mutluluk, Alplar, Altın Yay Üç Gümüş Ok, Emir El Aziz- Halep, Aykız, Aytulun Hatun, Azizim, Ceylan, Ceza, Endülüs, Entrika, Ertuğrul oğlu Osman, Gök, Hanlı Pazar, İbnü'l Arabi, Kahraman, Kök, Kurdoğlu, Moğollar, Mücadele, Noyan, Obaya Dönüş, Otağ Dodurga, Otağ Kayı Obası, Oyun Ural Bey, Ölüm, Plan, Sadettin Köpek, Savaşçı, Selcan Hatun, Semaat, Sultan Alâeddin, Süleyman Şah oğlu Ertuğrul, Süleyman Şah, Şafak, Taşlama, Tomurcuk, Toy, Uyusam, Yılan, Yürek, Zafer, Zindan (www.youtube.com).

Dizi müziklerinden en çok jenerik (tanıtım) müziği ön plana çıkmıştır. Türkiye’de çeşitli etkinliklerde bu müzik kullanılmış, yerli ve yabancı çevrede YouTube vb. sosyal platformlar üzerinden tanıtım müziğine aranjman müzikler çıkarıldığı görülmüştür. Konuya şu örnekler verilebilir:

Fırat Kalkanı harekâtında Türk askerleri El Bab’a Diriliş Ertuğrul jenerik müziğiyle girmişlerdir (www.sabah.com.tr). Mersin Nevit Kodallı Güzel Sanatlar Lisesi ve Sivas Muzaffer Sarıözen Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri Sivas Kongresi’nin 100. yıl programı kapsamında Diriliş Ertuğrul jenerik müziğini orkestra şeklinde icra etmişlerdir (www.youtube.com). Filistinli bir sanatçı Diriliş Ertuğrul jenerik müziğini Kudüs için hazırladığı ezgiye uyarlamıştır. Müziğin klibinde Ertuğrul Gazi’nin giyiminden ve atı Aktolgalı’dan örnek aldığı görülmüştür (www.aa.com.tr). Lübnan’da yaşayan Filistinli gençlerin oluşturduğu ‘Emced’ isimli müzik grubu dizinin jenerik müziğine söz yazarak yorumlamışlardır (www.trtmuzik.net.tr). Meksikalı kemancı Lubella Gauna, Meksika’da dizinin jenerik müziğini kemanyla yorumlamış, Türkiye’ye geldiğinde Diriliş Ertuğrul setini ziyaret etmiş, dizinin setinde jenerik müziği yorumuna TRT tarafından video çekilmiştir (www.youtube.com).

Derlemelerden anlaşılacağı üzere Diriliş Ertuğrul dizisinde yer alan kültürel değerler ve müziklerin yerli ve yabancı çevrede sosyal hayatta kullanılmasının önemi anlaşılmıştır. Türk geleneklerine yerli çevrede ilginin artmasıyla bu geleneklerin yabancı çevreye aktarımı kolaylaşmıştır. Yurt dışında yaşayan Türklerin yabancılara dizinin tanıtımını yapmaları, Türk tarihine ve kültürüne karşı ilgi uyandırmıştır. Dizide geçen müzikler ise, çeşitli bestelerin ve kliplerin konusunu oluşturmuştur. Türkiye dışındaki ülkelerde müzisyenlerin ilgisini çekmeyi başaran dizi müzikleri, Türk sinema-TV sektörünün yanında Türk müzik camiasının da tanınmasını sağlamıştır. Dizinin millî konular üzerine kurulmuş olması, millî duygu ve düşünceleri taşıyan insanların ilgisini çekmiş ve çeşitli faaliyetlerde bulunmaları ise dizinin daha geniş bir kitlede tanınmasına olanak sağlamıştır.

2. Diriliş Ertuğrul Dizisinin Sosyo-Kültürel Hayattaki İzleri

Diriliş Ertuğrul dizisi yayınlandığı günden final yaptığı zamana kadar ve devamında birçok sosyo-kültürel çevreyi etkilemiştir. Dizi, Türk yaşam kültürünün dünyaca tanınmasına vesile olduğu için çeşitli ülkelerde Türklerin zengin kültüründen haberdar olmuşlardır. Dizideki karakter isimlerinin yeni doğan bebeklere verilmesi, dizide kullanılan aksesuarların modern topluma yansımaları, dizinin sanal oyunlarda yer alması, yerli ve yabancı çevrede açılan restoranların tasarımlarına örnek olması, diziye bağlı olarak çeşitli kültür faaliyetlerinin gelişim göstermesi vb. gibi etkiler dizinin ulaştığı alanının büyüklüğünü göstermektedir. Somut olmayan kültürel miras kapsamında hareketle bahsedilen etkiler, detaylı olarak başlık altında incelenmiştir.

Dizinin ilham kaynağı olan ve isimlendirilmesinde kullanılan ‘diriliş’ kelimesi, Türk milletinin geçmişten bugüne ne zorluklarla geldiğini ve her defasında küllerinden yeniden doğup daha büyük zaferlere imza attığının ifadesidir. Türk milleti nice savaşlar vermiş, nice yıkımlar ardından yeniden ayağa kalkmasını bilmiştir. Bu şanlı millet, tarihin her sayfasında, “*Biz bir ölür bin diriliriz.*” yaşam felsefesiyle tüm cihanı karşısına alıp gücünü ispat etmiştir. Manevi inancın bir göstergesi olan diriliş, kelime anlamı olarak Türkçe Sözlük’te “*1. Dirilme işi veya biçimi, dirilme, canlanma. 2. mec. Yeni bir atılımla güç kazanma. 3. din b. Dinî inanışlara göre ölümden sonra dirilme, basübadelmevt.*” (TDK, 2009: 537) şeklinde açıklanmıştır. Diriliş kelimesinin bu üç anlamına bakıldığında yeniden doğuş ve belirli bir mücadele sonunda güç kazanma anlamları, Türklerin zaferlerine yansımış, destanlar, efsaneler ve masallarda ‘ölüp dirilme’ motifli gibi konular ele alınmıştır. Diriliş kelimesinin Türklerle en çok bağdaştırıldığı anlatı, Ergenekon Destanı’dır. Büyük yağmalara uğrayan Türkler, Ergenekon adını verdikleri dağın/yüce ananın korunaklı

mekânında yeniden çoğalmış, güçlenmiş ve demir dağı eriterek cihanın dört bir yanına yayılmıştır. Böylelikle Türk nesli yeniden dirilişi yaşamıştır. Özellikle bahar aylarında Nevruz zamanlarının bu destana bağlı olarak kutlanması, günün önemini gösteren; dirilmenin canlanmanın, arınmanın örneği olmuştur. ‘Diriliş’ bu bağlamda, halka ait olan bir kavram olarak özel amaçların ve günlük yaşamda sıklıkla rastlanan bir kelime haline gelmiştir.

Diriliş kelimesinin günlük yaşamda restoran, market, kafe gibi yerlerin isimlendirilmesinde kullanıldığı görülmüştür. Konya, Ankara, Denizli, İstanbul vb. gibi illerde marketlerin “Diriliş Market” ismiyle adlandırılması, Bursa/Cumalıkızık’ta bulunan restorana “Diriliş Konağı” denilmesi, Kırşehir/Mucur’da “Diriliş Ertuğrul Yufka”, Erzurum/Palandöken’de “Diriliş Döner” Kırıkkale/Etiler “Diriliş Pide ve Kebab Konağı” Trabzon’da “Diriliş Gıda Pazarlama”, Elazığ ve Kayseri Develi’de “Diriliş Kasabı”, Antalya/Kumluca’da “Diriliş Tost ve Kumru Diyarı”, Yozgat’ta “Diriliş Sofrası”, Trabzon/Arsin ve Antalya/Kaş’ta “Diriliş Cafe” veya “Cafe Diriliş”, Adıyaman’da “Kâhta Diriliş Kitap Kafe” adlarıyla anılan mekânların açılması örnek verilebilir. Restoranların dışında dergi ve gazetelere; “Diriliş Postası”, “Diriliş Gazetesi”, “Diriliş Dergisi”, “Genç Diriliş Dergisi”, “Eğitimle Diriliş Dergisi” “Diriliş Saati Dergisi” gibi isimler verilmiştir. Ayrıca çeşitli satış ürünleri ve mekânlara “Diriliş Sandalye”, “Diriliş Mikrofiber Lüks Paspas” “Diriliş Kanepeler”, “Diriliş Zigon Sehpa”, “Diriliş Koltuk”, “Diriliş Oto Yıkama”, “Diriliş Banarya Pansiyon”, “Diriliş Ecza Deposu”, “Villa Diriliş”, “Diriliş Aksesuar” gibi adların verildiği görülmektedir.

Bu mekânların yanı sıra Diriliş Ertuğrul dizisinin popülerliğine bağlı olarak diziden alınan geleneksel izlerle günümüz dünyasında işletme sahipleri tarafından restoranlar açılmıştır. Söz konusu örnekler, Türkiye’de ve yabancı ülkelerde dizinin izlenme ve buna bağlı etkilenme oranının oldukça fazla olduğunu göstermektedir. Diriliş Ertuğrul dizisinden izler taşıyan bu mekânlar halkın ilgisini çekmiştir.

Türkiye’de Malatya’nın Battal Gazi ilçesinde bulunan ‘Battal Gazi Otağı’ diziden izler taşıyan mekânlara ilk örnek olarak gösterilebilir. “Malatya Battal Gazi Otağı” Malatya’nın Battalgazi ilçesinde Ali Karakaş tarafından kurulmuştur. Diriliş Ertuğrul dizisinden ilham alınarak oluşturulan bir restorandır. Restoran’ın ilk girişinde bir otağa yer verilmiştir. Kayı otağı olarak geçen bu çadırın içerisinde Türk otağ kültürüne uygun eşyalar koyulmuştur. Bu eşyalar arasında Kayı tamgası, beylik postu, yerlere serili ve duvarlara asılı çeşitli postlar, yün minderler, kılıçlar, hançerler, kalkanlar, baltalar, gürzler, sandıklar, püskül detayı olan çeşitli süs eşyaları, restorana gelip otağı gezen insanlar için döneme uygun erkek, kadın ve çocuklara özel geleneksel Türk kıyafetleri bulunur. Otağın dışında dizinin görselliğine uygun olarak sandıklara, küplere, kumaşlara, tahta eşyalara yer verilmiştir. Dizideki obaların içerisinde çömlek yapan esnaflardan örnek alınarak otağın dış tarafında çömlek standı olduğu görülmüştür. Otağın yan tarafında ise restoran alanı bulunmaktadır. Bu bölüm geleneksele uygun olarak tasarlanmıştır. Restoranın dış ve iç taraflarında tahtadan yapılmış çeşitli yöresel eşyalar bulunmaktadır.

Diriliş Ertuğrul dizisi, Türkiye dışında dünyada da yoğun olarak izlenip beğenilen bir dizi olmuştur. Dizinin etkisiyle insanların çeşitli etkinlikler ve faaliyetlerde buldukları belirtilmiştir. Bunun yanı sıra dış ülkelerde dizinin popülerliğine bağlı olarak İngiltere Birmingham’da açılan “Bey’s Diner-Ertugrul Cafe” isimli restoran-kafe, adının dışında, iç tasarımında Diriliş Ertuğrul dizisinin izlerine yer verildiği görülür. Kayı bayrağı, geleneksel Türk kıyafetleri giydirilmiş cansız manken, Kayı boyu tamgalı balta, tahta kaşıkların üzerine basılmış Kayı tamgası vb. detaylar mevcuttur. Servislerde kürdanların üst kısımlarına dikkat oluşturması açısından küçük Kayı bayraklarının yerleştirildiği görülür. Bilgilerin derlendiği YouTube tanıtım videosu ve haber sayfasından yola çıkılarak şu bilgiler verilebilir: İşletme kurucusunun ismi Sazzadur Rahman’dır. Sazzadur Rahman Diriliş Ertuğrul ve Türk kültürünü İngiltere’de tanıtmak amacıyla ve diziyi bilenlerin severek geleceği bir yer olmasını hayal ederek böyle bir işletme yeri açtığını belirtmiştir. Haberin içinde yer alan restoranın menüsü; “*Geleneksel İngiliz ve Güney Asya atıştırmalıkları ve öğünlerinin yanı sıra, menüde Doğan Alp, Bamsı ve Turgut Bey; Türk ekmeği, zeytin, peynir, salatalık, Menemen (tek tavada yumurta ve biber), sosis ve humus yer alacak. Kafede müşterilere ayrıca, ızgarada somon ve yeşil çayın yanı sıra Türk kahvesi ile çayı da ikram edilecek. Kahvaltı menüsünde yer alan isimlerin arasında ise; ‘Alp’, ‘Bey’ ve ‘Sultan’ başlıkları da mevcut. İçecek cephesinde, Bey’s Diner’da düzenli çay ve kahvenin yanında Türk lezzetleri ve Türk lokumu da servis ediliyor. Bey’s Diner Diriliş Ertuğrul ve Türkiye’den esinlenerek kahvaltı ve öğle yemeği menüsünde Türk lezzetlerini sunuyor.*” (www.dirilispostasi.com) şeklinde

belirtilmiştir. Böylece dünya mutfağının yanı sıra Türk mutfağı Diriliş Ertuğrul dizisinin popülerliğinden yola çıkılarak tanıtılmıştır.

Diriliş Ertuğrul dizisinden etkilenecek açılan bir diğer mekân ise Pakistan “Kardeslerhq The Kasmir Cafe”dir. Diziyi severek, yoğun bir ilgiyle takip eden Pakistanlıların Türk mutfağının lezzetlerini tatmaları amacıyla işletmenin sahibi Shadab böyle bir yer açtığını belirtir. Kafenin Instagram sayfasında paylaşılan görsellerde Diriliş Ertuğrul dizisinde kullanılan eşyalardan ilham alınarak mekânın içi tasarlandığı görülür. Deri kumaş üzerine basılı Kayı boyu tamgası duvara asılmış, tamganın alt tarafına post minderler konulmuştur. Kılıç, balta, börk vb. aksesuarları gelen müşteriler tarafından ortamın havasına uygun olarak kullandıkları hatta doğum günü pastalarının kılıçla kesildiği görseller dikkat çekmiştir. Haber kanalı; “Restoran, Keşmir'deki Srinagar şehir merkezinin kalbinde yer almaktadır. Kardeşler'in iç mekânı, drama dizisinde gösterilen çeşitli eserler ve tasarımlara ev sahipliği yapan Diriliş: Ertuğrul'un etrafında şekilleniyor. Tamamen Ertuğrul drama dizisi üzerine kurulu dünyanın ilk restoranlarından biri olan Kardeşler, diğerleri arasında Ortadoğu, Türk, Hint mutfağı sunuyor.” (www.freepresskashmir.news) şeklinde işletmenin tanıtımını yapmıştır. Diriliş Ertuğrul dizisinden etkilenecek Hindistan'da Javid Khan isimli bir işletmeci ‘Ertugrul Mandi’ adıyla bir restoran açmıştır. Bilgi alınan haber sayfası ve restoranın fotoğraflarından hareketle, dizi karakter resimlerine restoranın dışında ve yemek yenilen iç mekânda yer verildiği görülmektedir (www.gzt.com).

Dizi adının bu denli yaygın olarak kullanılması ve açılan restoranların adlarının dışında içeriklerinin de diziden alınan Türk yaşam kültürü öğeleriyle tasarlanması, televizyonlardan topluma aktarılan konuların Türkiye’de ve dünyanın çeşitli yerlerinde olan etkilerini göstermektedir.

2.1. Dizinin Ad Verme Geleneğine Etkisi

Diriliş Ertuğrul dizisinde yer alan Türk isimlerine ad verme/ad alma motifi üzerinden değinilmiştir. Bu motife bağlı olarak dizinin yayınlandığı tarihten itibaren popüler kültüre bağlı olarak ailelerin diziden etkilenecek koydukları isimler, TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sisteminden hareketle yıllara göre en çok kullanımda olan kadın-erkek isimleri ve ilk 100 isim içerisindeki sıralamaya bakılmıştır.

Jacoby ve arkadaşlarının görüşüne göre “Bir ismin sürekli tekrarı ismi meşhurlaştırabilmekte bu da ondan hoşlanmayı artırabilmektedir.” (Arkonaç 2005: 186). Dizide özellikle “Ertuğrul” ismi 1996’dan 2015’e kadar 90. sıralardayken dizinin yayınlandığı 2014-2019 arası ve devamındaki yıllarda ilk yirmi içerisinde yer almıştır. 2017’de Ertuğrul isminin 16. sırada en çok verilen isim olması dizinin popüler etkisi açısından önemli olduğunu düşündürmektedir. Gökçe ismi ise 1950-2015 arasında çok tercih edilen bir isim değilken dizinin yayında olduğu tarihlerde ilk 100 arasında yer almıştır. 2016’da 72. sıraya, 2017’de 75, 2018’de 69, 2019’da 59 ve 2020’de 43. sıraya kadar yükselmiştir. Gökçe isminin, yıllar içerisinde halkın dikkatini çekip beğenilerek tercih edilme oranının gittikçe artması dizinin başarısıdır. Bu durum dizinin popülerliğine bağlı olarak çocuklara verilen isimlerdeki etkinin büyüklüğünü göstermektedir. Popülerliği yüksek olan yapımların yeni doğan çocukların isimlendirilmesinde büyük rol oynadığı veriler ışığında tespit edilmiştir. Özellikle Türk-İslam kültürünü benimseyen ailelerin Diriliş Ertuğrul dizisini izledikten sonra karakterlerin kişilik özellikleri, sergiledikleri kahramanlık örnekleri ya da kadın karakterlerin dış güzellikleri ve kişilik özellikleri hayranlık uyandırarak “onun gibi olma” isteğiyle isim olarak tercih edilmiştir. Ailelerin, dönemin popülerliğine uyarak bu tarz isimleri tercih ettikleri de ön görülebilir.

2.2. Diziden Etkilenerek Oluşan Moda ve Kullanılan Aksesuarlar

Diriliş Ertuğrul dizisinden etkilenecek oluşan moda ve kullanılan aksesuarlar, dizinin popülerliğine bağlı olarak yaşam kültüründe ilgi görmüştür. Diziden başta gençler etkilenecek olup erkeklerin Ertuğrul Gazi modeli saç-sakal bıraktıkları ve kadınların ise Halime Sultan’ı örnek alarak uzun kirpik ve kalın kaş şeklini yaptırdukları görülmüştür. Çeşitli giyim sitelerinde (www.tisho.com) Kayı tamgası baskılı tişörtler satışa sunulmuştur. Pandemiyle beraber hayatlarımıza giren maskelerin özel tasarımlarında Kayı tamga baskısı ve Ertuğrul Gazi’nin atını şaha kaldırdığı görselin olduğu maskeler üretildiği dikkat çekmiştir. Kayı ve Selçuklu tamgalarının olduğu zihgir, yüzük, künye, kolye, bileklik gibi takılar erkek ve kadınlar tarafından yoğunlukla kullanılmaya başlanmıştır. Bunlara ek olarak dizide takılan börtükleri erkekler başta olmak üzere kadınların

da kullandığına rastlanmıştır. Geleneksel kadın başlıkları daha çok özel günlerde, börkler ise kış mevsimine uygun bir yapıya sahip oldukları için soğuktan başı korumak amacıyla kullanılmıştır. Özellikle Kayı ve Selçuklu tamgalı börkler ilgi görmüştür. Dizide kullanılan savaş aletleri (tahta, çelik, demirden vb.) küçük ve büyük boyutlar şeklinde yapılmış hediyelik eşya, biblo, duvar süsü olarak aksesuarların içinde yer almıştır. Ayrıca Diriliş Ertuğrul aksesuarlarına yönelik satış yapan çeşitli internet sitelerinin kurulduğu tespit edilmiştir.

2.3. Ata Sporları

Diriliş Ertuğrul dizisinin sosyo-kültürel alandaki etkileri arasında ata sporları da bulunmaktadır. Aktif olarak devam eden ancak eskiden yaygın olarak bilinmeyen ata sporlarının (okçuluk, binicilik, atlı okçuluk) tarihi diziler aracılığıyla yetişkinler başta olmak üzere daha küçük yaş gruplarında da merak uyandırmasını sağlamıştır.

Türk kültürünün geleneksel sporları olan binicilik, okçuluk, atlı okçuluğun dışında “*Güreş, avcılık, atıcılık, kılıç, yaya koşuları, atlama, sıklet kaldırma ve lobut atma, gürz ve topuz kullanmak, cirit, çöreğen (polo), gökbörü, tepük (futbol), tomak, kayak, matrak.*” (Güven, 1992: 2-3) gibi sporlar da yer almaktadır. Türkler atı evcilleştiren ilk toplum olarak bilinir. Türklerin atlarla olan bağlarının bu denli köklü bir geçmişe sahip olması, atı sadece bir binek hayvanı olarak görmediklerinden kaynaklanır. Türkler atı kutsal saymış, yoldaş, dost, koruyucu olarak görmüş, eski Türk inancında Tanrı’ya kurban olarak sunmuştur. Atın spor amaçlı olarak özellikle geleneksel Türk ata sporlarının başında yer alan binicilikte de kullanıldığı görülür. Biniciliğin her spor gibi kendine has kuralları vardır. At üzerinde geleneksel ve olimpik diye iki şekilde olan biniciliğin geleneksel olanı atlı-göçebe kültüründen hareketle oluşturulmuştur.

Türklerin geçim kaynakları arasında avcılık yer alır. İlk önce avlanıp av hayvanlarının derilerini satan topluluklar, ardından bunu bir spor hâline dönüştürmüşlerdir. Gerek şölenlerde gerek etkinliklerde oynanan bu sporla Türkler, ava odaklanma ve ok atmadaki maharetlerini sergilemişler, becerilerine göre hediyeler kazanmışlardır. Geçmişten günümüze okçuluk sporunu yaşatmak adına çeşitli faaliyetler yapıldığı görülmüş, “*Ok Meydanları ve Okçuluk Tekkeleri, hem okçuluğun kurumsallaşmasında ve gelişiminde hem de dini yansıma noktasında en önemli örneklerden olmuştur. Ancak tarihî süreç içerisinde okçuluk hem önemini hem de dinî yansımalarını kaybetmeye başlamıştır. Böylece İstanbul Fetih Cemiyeti’ne bağlı olarak okçuluğu bir spor ve kültür faaliyeti olarak yeniden canlandırma amacıyla ‘Tarihî Okçuluk Enstitüsü’ kurulmuştur. Enstitü çerçevesinde okçuluk, bir vakfa bağlı, örgütlü ve disiplinli bir spor haline getirilmiştir. Günümüzde de bu anlayış yaşatılmaya çalışılmaktadır.*” (Buyar vd., 2019: 352) şeklinde açıklanan ifade bu yerlerden bahsedilmiştir. Türk kültüründe okçuluk sporunun gelişmesi ve yaşatılması devlet bünyesinde önemini korumaktadır.

Binicilik ve okçuluk sporlarının birleşiminden oluşan atlı okçuluk, Türklerin iki ayrı alanda sergiledikleri kabiliyetlerinin bir merkezde toplanmasından doğmuştur. Türk insanı, zekâsı, çevikliği, atıklığı, gücü ve mücadelecilik ruhuyla tarihimizden bu yana bilinmeye devam etmiştir. Atlı okçuluk bir spor olmadan önce Türklerin savaşlarda atın ve okun gücünden faydalanarak kullandıkları bir savaş taktiğidir. “*Oku bir savaş aracı olarak geliştiren Türkler onu çağdaşlarından çok ayrı bir taktik ile kullanmışlardır. Savaşların kızıştığı ve kritik bir hal aldığı sıralarda Türkler düşmanlarını atlatmak için savaş alanını terk eder gibi atlarıyla kaçmaya başlarlar; bu arada dörtlüde koşan atlarının üzerinde doğrulup geriye doğru atıkları oklarla kendilerini kovalayan düşmanı şaşkına çevirirlerdi. Onların kovalamaktan vazgeçtiği bir anda, bütün hızlarıyla tekrar geriye dönen Türkler düşmanlarını bozguna uğrattırlardı.*” (www.gsdf.gov.tr). Atlı okçuluğun yüksek beceri gerektirmesi o dönemdeki düşmanların da dikkatini çekmiş, böylelikle Türk insanı bir kez daha becerisi ve zekâsıyla herkesi kendine hayran bırakmıştır. Savaşlardan örnekle Türkler, bu taktiği geleneksel Türk sporu hâline getirmiştir. Geçmişte av şölenlerinde gücüne ve nişanına güvenen erkekler ve kadınlar arasında ilkel olarak hazırlanan bir parkurda belirli bir yüksekliğe yerleştirilen genellikle demir veya tahtadan yapılmış okun değmesiyle açılan bir kabak hedefi olduğu görülmüştür. Hedefin içerisine çeşitli ödüller konmuş, atının üzerinde bu hedefi okuyla vuran kişi ise kabağın içindeki ödülün sahibi olmuştur. Günümüzde ise daha çok kabak hedef adında belirli yüksekliğe sahip direğin ucuna oval şekilli bir metal parçası yerleştirilir. Atlı okçuluğun zaman ilerledikçe kuralları yerine oturmuş ve bu çerçevede devlet nezdinde yarışmalara yer verilmektedir.

Geleneksel Türk sporlarının tarihî gelişim sürecinin yanında bu tarz sporları gelecek nesillere aktarmada yardımcı olacak unsurların neler olduğu önem kazanmıştır. Geleneksel Türk sporlarını desteklemek adına yapılanlar arasında resmîyette devlet bünyesinde bu tarz sporlarla ilgilenen kurum ve kuruluşların açılması başta gelmektedir. Devlet bütçesinin belirli bir kısmının sporculara ayrılması, gençleri özendirerek ve onlara örnek olacak reklamlar, kısa filmler, tarihî kısa filmler, dizi ve sinema filmlerinin hazırlanması, gençlerin bu yapımların hazırlanışını sahada uygulamalı görmelerinin sağlanması ve eğitim kurumlarında sporcularla söyleşilere yer verilmesi yapılacaklar başlığı altında sıralanabilir.

Özellikle günümüzde Türk tarihî ve kültürüne ait dizilere yer verilmesi izleyicinin ata kültürüne ait değerlerini hatırlatarak bellekte yerleşmesini sağlarken bu değerlere olan özlem duygusunu uyandırır. Türk yaşamına bağlı olarak savaş sahnelerinde, Nevruz günlerinde, şölenlerde vb. geleneksel binicilik, okçuluk ve atlı okçuluk yansımalarının olduğu görülür. Türk sinemasında özellikle Cüneyt Arkın'ın rol aldığı tarihî filmlerde geleneksel Türk sporlarına yoğun olarak yer verilmiştir. Bu filmlerden sonra Diriliş Ertuğrul gibi yapımların günümüz dünyasında geleneksel sporlara olan merakı artırması yadsınamaz bir gerçektir. Sinema ve TV'nin sporlara etkisi söz konusu olduğunda *“Sinematografik açıdan spor bir anlatım aracıdır. Oldukça yeni olan bu alanla ilgili literatüre bakıldığında özellikle ulusal bilinç oluşturulması sürecinde spor, sinematografik anlatıda iş görmektedir. Ülke sinemaları bağlamında öne çıkan güreş, beyzbol, futbol, dövüş sporları ve atlı sporlar ulus vurgusunda bulunmak noktasında etkili araçlar olmuştur. Sporun, sinematografik anlatıdaki birleştirici vurgusunun yanı sıra daha çok üstünlük söylemine yatkın farklılıklar yaratmak yoluyla ayrıştırıcı bir etkisi de söz konusudur.”* (Buyar, Türkmen, Useev, 2019: 316) Görsel unsurların insanların öğrenmesini artıran, merakını tetikleyen ve araştırmasına vesile olan yönleri bulunur. Bu hâliyle unutulmaya yüz tutmuş tarih ve yaşam kültürü, teknolojiyle beraber ekranlara taşınıp toplumların bu tarz unsurları hatırlamaları sağlanmıştır.

Medya, kültürü yaymada kullanılabilecek araçların başında gelmektedir. Diriliş Ertuğrul gibi dönem yapımları Türk kültürünün içinde gizli kalmış değerlerini yeniden ortaya çıkarmada ve bu değerleri günümüz dünyasına yansıtarak onların modern çağ içerisinde devamlılığını sağlamasında etkili olmuştur. Olimpik sporların yanı sıra ülkelerin kendilerine has belli bir beceri, yetenek, çalışma istikrarı isteyen geleneksel sporlara sahip çıkması gerektiğini hatırlatmıştır.

2.4. Oyunlar ve Oyuncaklar

Diriliş Ertuğrul dizisinin sosyo-kültürel hayattaki izlerinden bir diğeri sanal-klasik oyunlar ve üretilen oyuncaklardır. Dizinin popüler kültüre yansımalarının en baş göstergeleri arasında olan oyunlar ve oyuncaklar teknoloji dünyasının bir dönem yapımından ne derece etkilendiğini kanıtlar niteliktedir. Günümüz dünyasında sanal oyunların her yaş grubu arasında tercih edilmesi iki popüler oluşumun birleşmesiyle daha ilgi çekici bir hâl almayı başarmıştır. Sanal oyunların yanı sıra klasik masa üstü oyunlar ve çocukların da büyük bir hayranlıkla izledikleri karakterlerin figürleri, karakterlerin kullandıkları savaş aletlerinin oyuncaklarının üretilmesi geçmiş ve günümüz dünyasının birleşmesinin güzel bir örneği olmuştur. Sanal oyunlar, klasik masa üstü oyunlar ve üretilen oyuncaklar örneklerle açıklanmıştır.

Dünyanın en büyük uygulama oyunları platformlarından olan PUBG Mobile'ın Pakistan kolu, ülkelerinde Diriliş Ertuğrul dizisi büyük bir ilgi ve sevgiyle izlendiği için özel olarak dizinin başkarakteri Ertuğrul Gazi'ye tasarlanan “PUBG Mobile “Ertuğrul Gazi” adıyla oyun uygulaması çıkarmıştır. Uygulamanın Türkçe ve İngilizce dillerini dizinin başrol oyuncusu Engin Altan Düzyatan seslendirmiştir. PUBG Mobile ‘Ertuğrul Gazi’nin YouTube platformu üzerinden yayınlanan fragmanında oyuna giriş yapmadan Ertuğrul Gazi karakterinin oyunu *“Tarihimiz büyük savaşlara sahne oldu. Verdiğimiz bu zorlu ve yıpratıcı mücadelelerde asla vazgeçmedik ve her seferinde inancımızı güçlendirdik. Küllerimizden doğup korkmadan ateşe yürüdük ve kazandık. Ben yine mücadeleye hazırım. Sen hazır mısın?”* (www.youtube.com) diyerek kişilere tanıttığı görülür. Diriliş Ertuğrul dizisinden etkilenecek oluşturulan “Venent Games “Ertuğrul Gazi” ve UMURO “Ertuğrul Gazi 2” uygulama oyunlarının içeriklerinde özellikle Ertuğrul Gazi'nin yaşadığı dönemden izlere yer verildiği görülür. Venent Games oyun uygulamasını *“Bu bir Kayı Boyu oyunudur! Bu bir milletin diriliş destanıdır! Ertuğrul Gazi oyunumuz 56 bölümden oluşmaktadır. Her bir bölümde ayrı görevler bulunmaktadır. Amacımız her bir görevi başarıyla yerine getirmek ve karşımıza*

çıkan hainleri yok etmektir. Oyunumuz Türk tarihinde önemli bir yer tutmuş olan Ertuğrul Gazi üzerinden anlatılmaktadır. Kayıların, Haçlılar ve Moğollar ile yaptığı mücadeleleri konu alan oyunumuz bir Kayı Beyi olan ve Osmanlı Devleti'nin kurulmasına öncülük eden Ertuğrul Bey üzerinden işlenmektedir. İyi oyunlar dileriz.” (www.play.google.com) şeklinde tanıtmıştır. Oyunun içeriğinde ‘Otağını Koru’, ‘Kaleyi Bas’ ‘Moğolları Öldür’ ‘Alpını Kurtar’ gibi bölümler dizisinin konusuna bağlı olarak verilmiştir. Oyunun içinde Türk çadırları, Kayı tamgası vb. diziyile alakalı oluşumlar yer almıştır. Umuro “Ertuğrul Gazi 2” uygulaması Venent Games “Ertuğrul Gazi” uygulamasının bir üst sürümü olarak çıkarılmıştır. Oyunun içeriğinin biraz daha geliştirildiği görülmüştür. Özellikle Ertuğrul Gazi'nin oyun karakteri ve atı diziyile uyumlu hâle getirilmiştir.

Diriliş Ertuğrul dizisinden hareketle çocuk, genç, yetişkinlerin bir arada oynayacakları “Diriliş Osmanlı İmparatorluğu” masa üstü oyunu çıkarılmıştır. Oyunun çıkarıldığı yayın evi, “Moğollar bir yandan, diğer beylikler bir yandan, Selçuklu Devleti’ni yorgun düşürmüştü. Herkes Büyük Selçuklu Devleti’nin yıkılıp, tarihten “Türk” isminin silineceğini sanıyordu. Ancak Ertuğrul Gazi’nin oğlu Osman Bey, bu düzeni bozacak ve Türk milletini sonsuza dek tarihe kazıyacaktı. Bu oyun, Osman Bey’den, Kanuni Sultan Süleyman’a kadar olan dönemi işler. Senin görevin Osman Bey ve sırasıyla diğer padişahların en büyük yardımcısı olup onlarla fetihlere katılmak, onlarla karar vermek, Türk’ün adını tarihten silmek isteyenlere karşı savaş vermek. Tarihi gerçeklere dayanarak hazırlanmış bu oyunda hem eğlenecek hem Osmanlı tarihini öğrenecek hem de yakın tarihe ışık tutacaksınız! Yeniçeriler, atlı askerler, okçular, büyük fetihler, özel görevler ve bitmek bilmeyen maceralar seni bekliyor!” (www.panamayayincilik.com) şeklinde masa üstü oyununu tanıtmıştır. Diriliş Ertuğrul dizisinden hareketle çıkarılan çocuk, genç, yetişkin yaş guruplarına hitap eden bir diğer masa üstü oyun “Diriliş Tamga Strateji”dir. Satışı yapılan sitede oyunun içeriğine ve eşyalarına yer verilmiştir. Oyun “Tamga Oyunu Osmanlı İmparatorluğu’nun kuruluşundan, yükseliş dönemi sonuna kadar devam eden zengin tarihsel dönemde geçer.” (www.oyuncakdenizi.com) şeklinde tanıtılmıştır. Diriliş Ertuğrul dizisine bağlı olarak İnternet’teki oyun ve satış sitelerinde sanal ve canlı olmak üzere “Diriliş Ertuğrul’ Puzzle Oyunları” başlığı altında oyunlar hazırlandığı görülmüştür. (www.yapbozoyunlar.net) (www.puzzleoyna.net) gibi internet sitelerindeki puzzle oyunların içerisinde dizideki belirli sahnelerin resimleri verilerek oynayacak kişilerden karmaşık hale getirilen puzzle parçalarını birleştirip sahnenin resmini oluşturmaları istenmektedir. Renk Vagonu (www.hepsiburada.com) Çiçek Sepeti (www.ciceksepeti.com) Jigsaw Puzzles (www.redbubble.com) gibi belirli satış sitelerinde ise 30-1500 parçalık Ertuğrul Gazi’nin ve dizi sahnelerinin resimlerinin olduğu puzzle oyunların satışa sunulması dikkat çekmiştir.

TRT bünyesinde oluşturulan “TRT Market” adlı satış sitesinde kanal çerçevesinde yayınlanan dizi, program, çizgi film vb. yapımların içeriklerine uygun ürünler çıkarılmış ve satışa sunulmuştur. Diriliş Ertuğrul dizisinin TRT’de yayınlanmasından sonra ise “Diriliş Ertuğrul Karakterleri Figür Oyuncak” içeriğiyle bu sitede oyuncaklar satılmaya başlanmıştır. Ertuğrul Gazi, Turgut Alp ve Bamsı Alp gibi karakterlerin figür oyuncaklarının tasarlandığı görülmüştür (ww.trtmarket.com). Diriliş Ertuğrul dizisini izleyen çocuklara yönelik plastik savaş oyuncakları üretilmiştir. Genellikle set halinde satılan oyuncakların içinde kılıç, balta, kalkan, yay ve ok gibi savaş aletlerine yer verildiği görülür. (www.needion.com) Plastik savaş oyuncakları setinin satışının yapıldığı sitede oyuncaklara yönelik “Enhoş Oyuncak 3 Parça Diriliş Seti- Kılıç Kalkan Balta 3 lü Set Diriliş Osmanlı Kılıç Kalkan Seti Oyuncakçı Çocuklarınıza zarar verecek herhangi bir materyal içermemektedir CE Belgelidir.” (www.trendyol.com) şeklinde tanıtım açıklamasına yer vermişlerdir. Diriliş Ertuğrul dizisine bağlı olarak tahta oyuncakların üretiminin yapıldığı görülmüştür. Özellikle dizide alp olarak yetiştirilen çocukların tahta kılıçlarla talim yapması diziyi izleyen çocukların daha çok ilgisini çekmiştir. Bunun üzerine Kayı boyu tamgalı, tahtadan hançer, kılıç, balta şeklinde savaş oyuncakları üretilmiştir. Üretilen oyuncakların dizideki tahta kılıçlara nazaran kırmızı, yeşil, siyah gibi renklerle süslenmesi çocukların ilgisini çekebilmek içindir. Böylelikle dizinin, Türk savaş kültürü unsurlarını yansıtması çocukların temelden bu kültürle tanışmalarını sağlamıştır.

Görüldüğü üzere yerli ve yabancı çevrede izlenme oranının yüksek olması ve Türk yaşam kültürüne dair büyük bir ilgi çekmesi, Diriliş Ertuğrul dizisinin teknoloji dünyasının da ilgisini çeken bir yapım olmasını sağlamıştır.

2.5. Anket ve Röportajlar

Diriliş Ertuğrul dizisinin popüler kültürdeki yerini, izleyici kitlesinin genel yorumlarını, diziyi izlemeyenlerin ise neden izlemediklerini objektif olarak anlamak adına çalışmaya katkısı olacağı düşünülen anket çalışması yapılmıştır. Bu anket çalışması Google Formlar üzerinden çoktan seçmeli ve açık uçlu 22 soru sorularak hazırlanmış, ankete katılan 130 kişiden tam yanıt alınmıştır. Bu bölümde anketteki sorulara verilen yanıtlar üzerinden dizi değerlendirilmiştir. Öncelikle çoktan seçmeli sorulardan hareketle seçilen şıkların yüzdelik değerleri, ardından uzun yanıt sorularına verilen cevaplar açıklanmıştır.

Anket katılımcıları 18-40 yaş aralığındadır. Ankete katılanların %40,3'ü lisansüstü, %48,5'i lisans, %7,5'i lise, %3,7'si ilkökul ve ortaokul öğrenimine sahiptir. Ankete katılanlardan %72,4'ünü izleyici kitle oluştururken %27,6'sı ise diziyi izlememiştir. Dizinin ülkeye tanıtımının faydalı olduğunu düşünenler %78,4 iken %21,6'lık kesim faydalı bulmadığını belirtmiştir. Dizi sahneleri, kostümler ve eşyaların tarihî geçerliliği yansıtmasına dair yöneltilen soruda %73,9'u "eksiklikler olsa da gerçeğe yakındır", %26,1'i sadece kurgudan ibaretti cevaplarını işaretlemişlerdir. Diziyi izleyen kesime, at binmek, ok atmak, kilim dokumak gibi tarihî yaşantılara ilgilerinin oluşup oluşmadığına dair yöneltilen soruda %56,7'si evet cevabını verirken %43,3'ü hayır demiştir. Dizinin yapımcısı, oyuncularını, dizi özelinde açılmış sosyal medya hesaplarını takip edenler %27,7 paya sahipken, %72,3'ünün takip etmediği saptanmıştır. Dizinin Türk kültürünü tanıtmada, anket katılımcılarının %67,9'u başarılı olduğunu düşünürken, %32,1'i başarısız bulmuştur. Yabancı çevreye dizinin tanıtımının yapılmasını yorumlayan anket katılımcılarının %54,5'i yeterli, %28,4'ü çok iyi, %11,2'si abartılı, %6'sı yetersiz ve kötü bulmuştur. Katılımcılara, dizinin yayınlandığını nasıl öğrendiklerine yönelik yöneltilen soruda %67,9'u televizyondan, %19,4'ü internetten, %10,4'ü herhangi birinin tavsiyesiyle, %2,3'ü haberlerden öğrendiklerini belirtmişlerdir. Günlük hayatta dizi müziklerine denk gelme sıklığını yanıtlayan katılımcıların %69,4'ü telefon zil sesi yapanlar var, %17,2'si etkinliklerde duyduklarını, %9'u, hiç duymadıklarını, %4,4'ü arabalarında dinleyenlere denk geldiklerini belirtmişlerdir. Günlük hayatta dizide yer alan simgelerin olduğu eşyalara rastlayan katılımcılar % 85,8 orana sahipken, rastlamayanlar %14,2 orana sahiptir. Diziden önce eski Türk inancı hakkında bilgisi olanlar %86,6 iken duymayanlar ise %13,4 oranındadır.

Belirtilen verilerden anlaşılacağına göre yüzdelik payları büyük olan seçeneklerin geneli dizinin toplumsal açıdan popülerliğinin yüksek olduğuna işaret etmiş, diğer yanıtlar ise izlemeyen kişilerin veya izleyip dizinin kurgu ve amaç yönünü olumsuz eleştirenlerin cevap oranları olmuştur. Bu cevaplara bağlı olarak dizinin anket genelinde izleyici kitlesinin, izlemeyenlerden fazla olduğu görülmüş, Türk tarihini ve kültürünü somut olmayan kültürel mirasa uygun olarak yaşama ve yaşatma adına katkısının büyük olduğu gözlemlenmiştir. Dizideki sahneler, kostümler, eşyaların -birebir aynı olmasa da- tarihî gerçekliğe uygun tasarlanması izleyicilere somut bir örnek oluşturmuştur. Dizinin somut olmayan kültürel miras kapsamında insanlara ata binmek, ok atmak gibi sporları aşılmasında çok başarılı olduğu görülmemiş ancak geleneksel sporlara ilgi çekerek yönlendirme oranını artırmıştır. Diziyi alakalı olan sosyal medya hesaplarının takibe alınmama yüzdeliği ise dikkat çekmiştir. Yerli ve yabancı çevrede dizinin tanıtımlarının yeterli düzeyde olduğu, anket katılımcıları tarafından yüksek bir değerle belirtilmiştir. Dizin yayımlanma haberini ise daha çok televizyon aracılığıyla öğrendikleri görülmüştür. Özellikle jenerik müziği başta olmak üzere, dizi müziklerinin ülkede ve dünyada yankı bulması anket cevaplarıyla kanıtlanmış, dizi müziklerini telefon zil sesi olarak duyanların ise çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Dizi yayınlanmadan önce eski Türk inancı hakkında bilgiye sahip olan kişilerin ise büyük paya sahip olduğu anlaşılmıştır.

Ankette uzun yanıt sorularına verilen cevaplar incelendiğinde, diziyi izleyenlerin çoğunluğu tarihe ve Türk kültürüne ilgi duyanlardır. Diziyi izlemeyen kesim ise, senaryosunun gerçek tarihi yansıtmadığını, TV kültürlerinin olmadıklarını ve dizi izlemeye vakit bulamadıklarını belirtmişlerdir. Bu tarz yapımların ülkenin tanıtımında katkılarının olup olmadığı sorusuna ise daha çok olumlu yanıtlar alınmış ve ülke tanıtımında tarihî dizilerin öneminden bahsetmişlerdir. Anket genelinde izleyicilerin en sevdiği karakterler, iyi-kötü ayrımı gütmeyen oyunculuk yeteneği yüksek olan kişiler arasından seçtikleri anlaşılmıştır. Kültüre bağlı olarak ata binmek, ok atmak gibi sporları diziden önce ve dizi sonrasında deneyimleyen kişilere rastlanmıştır. Genel olarak bu tarz etkinlikleri yapanların eski dönemlerde yaşıyormuş gibi güçlü, özgür hissettikleri verilen cevaplarda görülmüştür. Ülkede dönem dizilerinin yayınlanmasını çoğu kesim faydalı bulurken, bazı

kesimler ise konuya objektif olarak yaklaşmış ve tarihe yanlış aksettirmelerinden dolayı faydalı bulmadıklarını söylemişlerdir. Ankette yer alan video cevabından yola çıkarak ise anlatılan destanın millî bilinci yeniden uyandıracak görselliklere ve anlatıma sahip olduğunu, vurgulanmak istenen vatan sevgisinin ise televizyonlardan izleyicilere başarılı bir şekilde yansıtıldığını belirtmişlerdir. Dizinin olumlu etkileri genellikle kültür ve tarihle alakalı olurken, olumsuz etkileri ise reyting kaygısıyla tarih, kurgu ve senaryonun akıcılığını bozan durumlara anket cevaplarında değindikleri görülmüştür. Ankette yer alan “ekranlarda yayınlanan bir diziden neler öğrenilebilir” kilit sorusunda; katılımcıların geneli, dizide yansıtılan bazı kültürel değerlerden habersiz olduklarını, Türk tarihini dizi aracılığıyla merak edip araştırdıklarını, ataların zorlu zamanlardan büyük bir cesaret ve iman gücüyle geçtiklerini bilmediklerini açıklamışlardır. Anketin son sorusunda katılımcıların eski-yeni yaşantılar üzerine yönelik fikirlerini öğrenmek amaçlanmıştır. Çoğu kişi çağın getirdiği sıradanlıklar, samimiyetsizlikler ve karmaşıklıklardan dolayı tarihî dönemlerde yaşamayı tercih ederken bazıları da realist cevaplar verip teknolojinin rahatlığından, eski zamanlarda can güvenliğinin olmayışını belirterek şimdiki dönemde yaşamayı tercih ettiklerini açıklamışlardır. Anketin analizinden anlaşılacağına göre Diriliş Ertuğrul dizisinin olumlu ve olumsuz tarafları, eğitici ve geliştirici yönleri vb. konular üzerinden somut olmayan kültürel mirasa örnek oluşturması, insanlar üzerindeki etkileri somut örneklerle görülmüştür.

Diriliş Ertuğrul dizisinin etkilerinin daha iyi anlaşılması açısından çalışmada yer verilen dizideki oyuncuların İrfan Gürdal (Ozan karakteri), Hakan Serim’in (Günkut Alp karakteri) yanı sıra gelenekselliği yaşayan ve yaşatmaya çalışan ülkenin farklı yörelerinde bulunan Ali Karakaş, Berna Türkcan, Orhan Kocaoğlu, Kenan Aytaç, Erdem Özdemir, Bican Aydın, Veysel Batuhan Bay ile bu tarz dizilerin somut olmayan kültürel mirasa katkısı konuşulmuş, kurdukları işletmeler ve başlarında oldukları geleneksel faaliyetlerin değerlendirildiği röportajlar gerçekleştirilmiştir. Sanatçı İrfan Gürdal dizinin Türk kültürüne katkısını *“Diziyi bir yandan olumlu görüyorum o da şu ki işte biraz tarihi bakışımızı sorgulattıran bir dizi oldu, genel olarak halk en azından dizideki yanlışlar üzerinden doğruları araştırma merakına sahip oldular, bu güzel ama sonuçta ticari bir iş. Bu diziler ve reyting kaygısıyla yapıyor, kılık kıyafette gerek hikâyenin, aslında çok da sadık kalmadıklarını hepimiz biliyoruz, o yönüyle belki bazen yanıltıcı oluyor ama genel olarak halka bir tarih bilinci verme gibi bir faydası olduğunu düşünüyorum.”*¹ diyerek ifade etmiştir. Oyuncu Hakan Serim ise dizideki Günkut Alp karakterinin ona kattıklarından *“Hakan Günkut oldu, Günkut Hakan oldu. Birlikte bir birleşim oldu. Şunu iyi anladım, atalarımız gerçekten çok zor günler geçirmiş. Ve bu ülkeyi bize almak için çok savaşlar yaptıklarını zaten biliyoruz. Bunun da değerini bilmeliyiz diye düşünüyorum.”*² diyerek bir dönem karakterinin insanın düşüncelerini ve yaşamını nasıl etkilediğini belirtmiştir.

Malatya/Battalgazi’de diziden esinlenerek Battalgazi Otağı diye isimlendirdiği bir restoran açan Ali Karakaş, hem kurduğu otağ ve içinde bulunan geleneksel eşyalarla hem de el yapımı yöresel ürünlerle kurduğu mutfakla Türk yaşam geleneğini devam ettirmeye çalışmaktadır. Ali Karakaş işletmesini kurma amacını *“Yeni nesil tamamen gelenek ve göreneklerden, örften, adetten, töreden, kültüre yönelik her şeyden koptu. Hem ticaret hem töre ve örfü nasıl canlandırabiliriz diye düşünüp böyle bir fikirle bu işe başladık. Bura eski Malatya, buranın tarihi bir dokusu var. İnsanlar buraya tarihî bir doku için geliyorlar. Tarihle beraber tabii ‘Diriliş Ertuğrul’un, medyanın yerel ve ulusal gücünün rolü var.”*³ diyerek açıklamıştır. Bursa/Söğüt’te yöresel kadın kıyafeti tasarımı ile uğraşan Berna Türkcan yöresel kıyafetler hakkında verdiği bilgilerin yanı sıra Ertuğrul Gazi Türbesi’nin olduğu bölgede kaldığını ve diziden sonraki gözlemlerini; *“Dizi sayesinde birçok yer açıldı bu ile gelen ziyaretçi sayısının haddi hesabı yok. Dünyadan tahmin edemediğiniz yerlerden gelenler var, hep de sordukları şey bu kıyafetleri nereden temin edebiliriz. Türbenin çevresindeki biri olarak, ablam oranın türbedarı, çocukluğum orda geçti o kadar uğranmaz bir yerdi ki türbe dediğiniz yer gelen gideni pek olmaz ziyaretçisi çok azdı şimdi gelenler olduğu için seviniyorum.”*⁴ şeklinde dile getirmiştir. Bursa/Söğüt’te özellikle deri kumaşla geleneksel Türk kıyafetleri tasarlayan Orhan Kocaoğlu

¹ Röportaj, Ankara’da bulunan İrfan GÜRDAL ile 18.11.2021 tarihinde telefonla gerçekleştirilmiştir.

² Röportaj, Hakan SERİM ile 16.03.2021 tarihinde Elazığ’da yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

³ Röportaj, Ali KARAKAŞ ile 07.09.2021 tarihinde Malatya Battal Gazi Otağı’nda yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

⁴ Röportaj, Söğüt’te bulunan Berna TÜRKCAN ile 15.07.2021 tarihinde telefonla gerçekleştirilmiştir.

ise tarihî dizilerin sektöre etkilerini “Biliyorsunuz, Ertuğrul Gazi'nin türbesi Söğüt'tedir. Aynı zamanda kendisi Söğüt'e Uç Beyi olarak atanmıştır ve Osmanlı'nın da kurucusudur. Bir mahcubiyetimiz vardı kısacası atamıza karşı. Biz kendimize Ertuğrul Gazi'nin torunları deriz hem sevdiğimiz bir işi yapalım hem de misyonumuzu tamamlayalım, vizyonumuzu Türk tarihine adayalım, Türk tarihinin ve Türk töresinin yeniden anlatımıyla ilgili uğraş verenlerden biri olalım. Türk kültürünü insanların seveceği bir hale getirelim. Ürün imalatı, şu an dizi film sektörüne dönemsel deri zırhlar olsun, dönemsel deri işler olsun, gece kostümü anlamında olsun ürünler yapmak ürünler tasarlamak. Bazı dizilerde gördüğünüz deri şeyler bize ait. Bu anlamda da Türkiye'nin ve dünyanın birçok yapımcısıyla çalışıyoruz. Tabii bu Diriliş Ertuğrul ile başlayan bir süreç oldu. Ertuğrul Gazi'yi kimse Söğütte bilmezken, Söğüt'ü kimse bilmezken birden popülerliği olan bir yer oldu.”⁵ şeklinde ifade ederek tarihî yapımların ata kültürünü yeniden hatırlatmasının yanı sıra geleneksel giyime olan katkılarından bahsetmiştir. Van/Muradiye'de bulunan “Atayurt” Türk yaşam kültürünün birebir yansıtılmaya çalışıldığı bir projedir. Proje başı Kenan Aytaç, işletmesine olan rağbetin tarihî dizilerden etkilenecek gelen ziyaretçilerin olduğunu “İnsanlar dizilerden izliyorlar, oradan heves ediyorlar. Bu diziler, insanların öz kültürüne ne kadar tarihi doğru lanse etmeseler de en azından insanlara böyle bir kıvılcım yakmasına vesile oluyor. O bakımdan tabii ki çok etkili oluyor bizim için.”⁶ diyerek ifade etmiştir.

Çeşitli el sanatları ve işletme sahiplerinin yanı sıra ata sporlarını önemseyip devam ettirenlerden de tarihî diziler hakkında görüşler alınmıştır. Geleneksel okçuluk eğitmeni olan Erdem Özdemir tarihî dizilerin bu tarz sporların gelişmesindeki önemini “Son dönemdeki tarihi filmler çok etkili oldu. Bunlar arasında Ertuğrul dizisi, Tozkoparan İskender söylenebilir. Tarihe geri dönüşe insanlar rağbet gösterdi. Diriliş Ertuğrul ya da Tozkoparan izleyip öyle öğrenmeye geldik diyenler var. Çocuklarımız veya büyüklerimiz tarihi merak etmeye başladılar. Tarihi merak ettikçe de bu işe gönül verdiler. Böyle bir sporun olduğu veya nasıl bir yaşam tarzı olduğunu, insanlar geçmişini merak eder. Bir öncesinde neler yaşamış? Atalarımız neler yapmış? Nasıl bir ortamda çalışmışlar? Nasıl bir coğrafyada yaşamışlar? Onu merak ettikçe de bu olaylar yaygınlaştı. Bu da dizilerin etkisiyle oldu.”⁷ diyerek açıklamıştır. Binicilik eğitmeni olan Bican Aydın ise özellikle ata binmek ya da atla fotoğraf çekmek için kişilerin tarihî dizilerden etkilenecek geldiklerini “Mesela televizyonun etkisiyle şöyle bir şey var ki, sıfır altı yaş grubundaki çocuklar geldiklerinde bu atın adı Doru olsun dedikleri zamanlar oluyor. Etkisi o anlamda çok büyük. Daha yetişkinler ve gençlerde hep şey duyuyorum; Ertuğrul'un atı Aktolgalı'ya bindiği gibi binmek istiyorum diye söyleyip ondan sonra ata binenler oldu. Ata binmek için karar aşamasında olan insanlara dizilerin etkileri gerçekten çok yüksek.”⁸ sözleriyle ifade etmiştir. Atlı okçuluk eğitmeni aynı zamanda bu alanda ülke çapında dereceler almış olan Veysel Batuhan Bay ise “Diriliş Ertuğrul dizisini izledim, çok severek izledim. Türkiye'nin gelmiş geçmiş en iyi tarihî dönem dizilerinden bence. Bu tarz geleneksel sporların gelişmesinde ciddi faydası oldu. Zaten Türkiye'de ciddi bir getirisi de oldu. Dünyada da çok fazla izlendi bildiğim kadarıyla.”⁹ diyerek Diriliş Ertuğrul dizisinin önemini vurgulamıştır.

Anket çalışması ve röportajların geneline bakıldığında dizinin, tarihî gerçekliğinden ziyade Türk yaşam kültürünün ekran aracılığıyla topluma yansıtılarak geçmişin öz değerlerinin yeniden hatırlanmasını sağladığı, bu tarz değerlere toplumsal olarak sahip çıkmanın gelecek nesilleri nasıl etki altına alacağı araştırma alanı geniş bir kaynak niteliği taşıdığı tespit edilmiştir. Dizinin izleyici kitlenin ata kültüne ait değerlerini öğrenme merakını kamçılama ve kimlik bilincini edinmesi açısından önemli kazanımlar sağladığı görülmüştür. Ayrıca ‘Diriliş Ertuğrul’un tarihî ve kültürel değerleri yansıtarak somut olmayan kültürel mirasa örnek olması, dizinin başarısıyla Türk yaşam tarzının yerli ve yabancı çevrede yeniden canlanması, dizinin finali sonrasında yayınlanan ve yayınlanacak olan tarihî yapımların temelini oluşturmasıyla beraber medya, tarih, kültür, sosyal yaşam gibi alanlara katkısının büyük olduğu anlaşılmıştır.

⁵ Röportaj, Söğüt'te bulunan Orhan KOCAOĞLU ile 12.11.2021 tarihinde telefonla gerçekleştirilmiştir.

⁶ Röportaj, Söğüt'te bulunan Berna TÜRKCAN ile 15.07.2021 tarihinde telefonla gerçekleştirilmiştir.

⁷ Röportaj, Erdem ÖZDEMİR ile 01.01.2022 tarihinde Elazığ Alplık Okulu'nda yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

⁸ Röportaj, Bican AYDIN ile 02.01.2022 tarihinde Elazığ Tulpar At Çiftliği'nde yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

⁹ Röportaj, Balıkesir'de bulunan Veysel Batuhan BAY ile 03.01.2022 tarihinde telefonla gerçekleştirilmiştir.

Sonuç

Çalışmanın bütününden hareketle somut olmayan kültürel mirasa örnek oluşturan ‘Diriliş Ertuğrul’un konuya uygun olarak incelenmesi yapılmıştır. Teknolojinin etkisiyle beğeniye sunulan yapımların popüler kültüre bağlı olarak ne derece gelişim kat ettiği, insanları hangi yönlerde etkilediği belirtilmiştir. Somut olmayan kültürel miras kapsamında dizinin bu kültüre olan faydalarının neler olduğu derlenmiş, özellikle kaynak şahıslarla yapılan röportajlar diziyi değerlendirmedeki objektifliği artırmıştır. Yerli ve yabancı çevre genelinde izlenme oranı yüksek olan böyle yapımlar sayesinde Türk kültürünü dünyaya tanıtmak ve ülkeye, tarihe olan merakı canlı tutmanın amaçlandığı anlaşılmıştır. Ayrıca maddiyat gütmeye, reyting ve kurgu dünyasının yapımlarda sinema-TV genelinde tarihî olaylar üzerinden aktarılması değerlendirilmiştir. Diziyeye bağlı gelişim gösteren çevreden alınan bilgiler doğrultusunda bu tarz yapımlar doğru bir şekilde insanlarla buluşturulduğu takdirde hem Türk sinema-TV sektörünün gelişeceği hem de Türk kültürüne olan ilginin artacağı düşünülebilir.

Diriliş Ertuğrul dizisi, geçmişte kurulan millî sinema anlayışının Türk televizyonlarına dizi şeklinde sunulan bir örneğidir. Türk tarihini ve kültürünü seyirciye aktararak bu değerlerin çoğu kitlede yeniden canlanmasını sağlamıştır. Dizide oluşturulmak istenen gerçeklik algısı tarihî belgeler doğrultusunda kurgulanmış, epik destan kültürünün gelenek, töre, ülkü, inanç vb. oluşumlar bünyesinde izleyiciye bütün rengiyle yansıtılmıştır. Dizi bölümlerinde yer alan konular ve bunlara bağlı olarak tasarlanan set alanı, kostümler, Türk yaşam kültürünün izlerinden yansımalar taşımış, kitaplarla veya resimlerle zihin dünyasında canlandırılan oluşumlar, canlı görsellikle gerçeklik algısına yakın bir şekilde seyirciye sunulmuştur. Bu durum, izleyici kitlenin aşına olduğu tarihî yaşamı ve karakterleri daha iyi anlamasına ve dönemin zorluklarını objektif değerlendirmesine olanak tanımıştır. Dizin yerli çevreye hatırlattığı, bilmeyenleri ise araştırmaya sürüklediği; yabancı çevreye tanıttığı Türk-İslam tarihinin ve kültürünün zenginliklerinin bu sayede bilinmiş olması, televizyon yapımlarının insanlar üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunun göstergesidir. Diriliş Ertuğrul dizisinden etkilenerek ülke genelinde kültür etkinliklerinin fazlaşması, geleneksel sporlara ilginin artması, tarih merakını uyandırmasına bağlı olarak içinde olunan modern yaşantıdan oba yaşantısına dönemsel bir yolculuk mümkün olmuştur. Dizide anlatılan destanlar, hikâyeler, verilen öğütler büyükten küçüğe Türk halkının aslen nasıl düşünmesi ve davranması gerektiğini öğrenmesi, üzerinde yaşadığı toprakların hangi zorluklarla vatan edildiğini anlaması, kimlik bilinci kazanması, ata kültürüne bağlı değerlerin hayatımızdaki yeri ve önemini kavraması açısından dikkat çekicidir. Diriliş Ertuğrul dizisinin popüler kültürde rastlanan çeşitli örnekleri ve izlenme rekorları topluma/izleyiciye kendi kültürünü hatırlatarak kültürel bellekte kalıcı izler bırakan örnek bir başarıya sahip olduğunu göstermektedir.

Kaynaklar

Yazılı Kaynaklar

- ARKONAÇ, Sibel A. (2005), *Sosyal Psikoloji*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- ASSMANN, Jan (2001), *Kültürel Bellek / Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*, (Çev. Ayşe Tekin), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BUYAR, C. Vd., (2019), *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları VIII*, Kahramanmaraş: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Kahramanmaraş Belediyesi Yayını.
- GÜVEN, Ö. (1992), *Türkler’de Spor Kültürü*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.
- OĞUZ, M. Öcal (2009), *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- ŞEN, A. (2010), *Türk Sinemasında Yerli Arayışlar*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Türkçe Sözlük* (2009), Ankara: TDK Yayınları.
- YANGIN ASLANOĞLU, B. (2018), *Geçmişten Günümüze 41 Türk Sinemasında Folklor İzleri*, Konya: Palet Yayınları.

İnternet Kaynakları

- <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanyada-kayi-boyu-obasi-kuruldu/1021793> 06.01.2022
- <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistinli-sanatci-dirilis-ertugrul-dizi-muzigini-kudus-icin-hazirladigi-ezgiye-uyarladi/2096824> 06.01.2022
- <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/dirilis-ertugrul-sevgisini-sete-tasiyan-pakistanli-gencler-oyuncu-celal-al-ile-bulustu/2192627> 06.01.2022
- <https://www.aa.com.tr/pg/foto-galeri/madurodan-dirilis-ertugrul-setine-ziyaret> 06.01.2022
- <https://www.anitoptan.com/dirilis-dizisi-aksesuarlari?ps=4> 06.01.2022
- <https://www.aniyuzuk.com/dirilis-ertugrul-aksesuarlari.html> 06.01.2022
- <https://www.bilecikhaber.com.tr/iyi-seklindeki-kayi-boyu-damgasi-ne-anlama-geliyor-327860h.htm> 22.02.2021
- <https://www.biyografya.com/biyografi/19911>, 11.01.2021
- <https://www.ciceksepeti.com/1000-parca-dirilis-ertugrul-puzzle-kc6930017> 10.02.2022
- <https://www.dailymotion.com/video/x7bnftf> 06.01.2022
- <https://www.derisitesi.com/bayan-deri-sapka> 06.01.2022
- <https://www.dirilispotasi.com/haber/6250001/ingilterede-dirilis-ertugrul-ruzgari-ertugrul-bey-temali-kafe-aciliyor> 02.01.2022
- <https://docplayer.biz.tr/14045580-Gecmisten-gunumuze-ozanlik-gelenegi-ve-bu-surecte-iletisim-araclarinin-rolu.html> 17.01.2022
- <https://freepresskashmir.news/2021/07/01/turkish-tv-series-ertugrul-inspired-cafe-comes-up-in-kashmir/> 02.01.2022
- <https://forms.gle/v5jh7gn6rBnX316Z7> 02.01.2022 (Anket Formu)
- <https://www.gsdf.gov.tr/tr/spor/atli-okculuk> 02.01.2022
- <https://www.gzt.com/mecra/hindistanda-dirilis-ertugrul-dizisini-seven-girisimci-ertugrul-isimli-restoran-acti-3566139> 02.01.2022
- <https://www.haber7.com/seyahat/haber/3112351-kayilarin-goc-yolu-ekoturizme-acildi> 06.01.2022
- <https://www.haberler.com/dirilis-ertugrul-dizisinden-etkilenen-3-pakistanli-13812213-haberi/> 06.01.2022
- <https://www.hepsiburada.com/renk-vagonu-1000-parca-dirilis-ertugrul-puzzle-ozel-yapim-pm-HBC000006FW35> 10.02.2022
- <https://www.hudayivakfi.org/guney-afrikadan-ertugrul-gazi-turbesine-ziyaret.html> 06.01.2022
- <https://www.ihvan.com.tr/ertugrul-sapkasi-bork> 06.01.2022
- <https://instagram.com/atayurtmuradiye> 02.01.2022
- https://instagram.com/hansanat_ 02.01.2022
- https://instagram.com/turkmen_otagi 02.01.2022
- <https://www.karar.com/turk-secmenler-fransada-dirilis-kostumuyle-oy-kullandi-443074> 06.01.2022
- <https://www.kimnereli.net/semistan-elizamanli.html> 03.11.2021
- <https://www.kimpsikoloji.com/algi-kanali-duyarak-gorerek-hissederek-ogrenmek-duydunuz-mu-gordunuz-mu-hissettiniz-mi-anlayamadim/> 08.01.2022
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/kulturatlasi/kilic-kalkan> 06.01.2022
- <https://www.mangala.com.tr/mangala-nasil-oylanir> 24.12.2021

- <https://www.needion.com/ilanlar/erkek-oyun-setleri/dirilis-ertugrul-kilic-kalkan-ok-kostumu-po19138992> 02.01.2022
- <https://www.ntv.com.tr/C01tNCLMFEOoXiswq3kyOg> 06.01.2022
- <https://www.oyuncakdenizi.com/tamga-strateji-oyunu.html> 02.01.2022
- <https://www.panamayayincilik.com/dirilis-osmanli-imparatorlugu-serhat-filiz> 02.01.2022
- <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.umuro.ertugrul&hl=tr&gl=US> 02.01.2022
- <http://www.puzzleoyna.net/alt/dirilis-ertugrul> 10.02.2022
- <https://www.redbubble.com/shop/dirilis+ertugrul+jigsaw-puzzles> 10.02.2022
- <https://www.sabah.com.tr/video/turkiye/turk-askeri-el-baba-dirilis-ertugrulun-muzigi-ile-girdi-1488805083> 06.01.2022
- <https://www.star.com.tr/foto-galeri/koylerinde-set-kurdular-dirilis-ertugrul-bizi-cok-etkiledi-galeri-718386/> 06.01.2022
- <https://www.timeturk.com/haydarabad-da-dirilis-ertugrul-modasi/haber-1670598> 06.01.2022
- <https://www.trendyol.com/enhostoys/3-parca-dirilis-seti-kilic-kalkan-balta-p-39339868> 02.01.2022
- <https://www.trthaber.com/foto-galeri/dirilis-ertugrulu-izleyen-samli-aile-osmanli-kulturunden-etkilendi/33513/sayfa-1.html> 06.01.2022
- <https://www.trthaber.com/haber/yasam/dirilis-ertugrul-dizisinden-esinlenen-cocuklar-kamera-karsisinda-523801.html> 06.01.2022
- <https://www.trthaber.com/videolar/sogutteki-senliklerde-dirilis-ertugrul-etkisi-40734.html> 06.01.2022
- <https://www.trtmarket.com/dirilis-dizisi-aksesuarlari> 06.01.2022
- <https://www.trtmarket.com/dirilis-ertugrul-ertugrul-gazi-aksiyon-figuru> 02.01.2022
- https://www.trtmuzik.net.tr/haber/dirilis-ertugrulun-muzigine-arapca-gufte-yazdilar_147 06.01.2022
- <https://tr.sputniknews.com/20211114/dirilis-ertugrul-hayrani-pakistanli-doktor-turkce-ogrenmek-icin-coruma-geldi-1050781395.html> 06.01.2022
- <http://www.yapbozoyunlar.net/dirilis-ertugrul-86-bolum-yapbozu.html> 10.02.2022
- <https://www.yenisafak.com/foto-galeri/hayat/dirilis-ertugrul-etkisi-hayat-felsefeleri-degisti-satislari-patladi-2032823?page=1> 06.01.2022
- <https://www.yenisafak.com/foto-galeri/hayat/dirilis-ertugrul-etkisi-hayat-felsefeleri-degisti-satislari-patladi-2032823?page=5> 06.01.2022
- https://www.youtube.com/watch?v=5L_S1h_8LMk&ab_channel=BeysDiner 02.01.2022
- https://www.youtube.com/watch?v=YY6tpDmFh2Y&ab_channel=Takvim 06.01.2022 (Diriliş Ertuğrul dizisini izleyen kadının neden Müslüman olduğunu açıkladığı video)
- <https://yesna.store/urun-kategori/dizi-aksesuarlari/dirilis-dizisi-aksesuarlari> 06.01.2022
- <https://youtu.be/Ds3MIOCYW9o> 06.01.2022 (Güzel Sanatlar Lisesi Öğrencileri Diriliş Ertuğrul Jenerik Müziği)
- https://youtu.be/iqhvji6U_bM 06.01.2022 (Diriliş Ertuğrul Müzikleri)
- <https://youtu.be/KxjrG7Y0UM> (Diriliş Ertuğrul Jenerik Müziği Aranjman 3)
- <https://youtu.be/Mfvxb5-JH7s> 06.01.2022 (Diriliş Ertuğrul Jenerik Müziği Aranjman 1-Etnik Çalgılar)
- <https://youtu.be/NFmRg0op4Q> 02.01.2022 (PUBG Mobile “Ertuğrul Gazi”)
- <https://youtu.be/rl2TFYquTwM> 06.01.2022 (Meksikalı kadın kemancı ve Diriliş Ertuğrul jenerik müziği)
- <https://youtu.be/s1QtmxAEqYY> 03.01.2022 (Anketin içinde yer verilen video)